

Kuvionuoteista kohti perinteistä nuottikuvaa

Lievästi kehitysvammaisen aikuisoppilaan
prosessi kuvionuoteista perinteisen
nuottikuvan oppimiseen

LAHDEN
AMMATTIKORKEAKOULU
Musiiikin koulutusohjelma
Varhaisiän musiikkikasvatus
Opinnäytetyö
Syksy 2016
Laura Ilanen

Lahden ammattikorkeakoulu
Koulutusohjelma

ILANEN, LAURA:

Kuvionuoteista kohti perinteistä
nuottikuvaa
Lievästi kehitysvammaisen
aikuisoppilaan prosessi
kuvionuoteista perinteisen
nuottikuvan oppimiseen

Suuntautumisvaihtoehdon opinnäytetyö, 30 sivua, 0 liitesivua

Syksy 2016

TIIVISTELMÄ

Tutkimus tehtiin mielenkiinnosta opettaa pianonsoittoa lievästi kehitysvammaiselle aikuiselle. Opetusmetodina käytettiin kuvionuottimenetelmää, joka kiinnosti tutkimuksen tekijää.

Tutkimuksessa kuvattiin prosessia, jossa aikuisoppilas opetteli kuvionuottimenetelmän lisäksi perinteistä nuottikuvaa. Prosessia tutkittiin sekä opettajan että oppilaan näkökulmasta. Tutkimusmetodina käytettiin tapaustutkimusta. Tutkimusaineisto koostui pianotunneilla kirjatusta vihkomuistiinpanoista sekä äänitetyistä keskusteluista.

Kognitiivisissa toiminnoissa esiintyvien ongelmien vuoksi opettamiseen sisältyi myös inhimillisiä esteitä, kuten vaje uuden tiedon vastaanottamiskyvyssä. Opetuksessa tapahtuvan toiston merkitys korostui ja mahdollisti oppilaan etenemisen opinnoissa.

Johtopäätöksenä ja tutkimustuloksena todetaan, että lievästi kehitysvammaisen oppilaan nuotinluvun oppimisprosessia tuki kuvionuottimenetelmän ja perinteisen nuottikuvan käyttäminen rinnakkain.

Asiasanat: kehitysvammaisuus, kuvionuottimenetelmä, nuottikirjoitus, opetus, piano, soittaminen

Lahti University of Applied Sciences
Degree Programme in Music Education

ILANEN, LAURA:

From Figure Notes to Traditional
Notation

Description of the learning process of
a disabled adult student from figure
notes to traditional notation

Bachelor's Thesis in Early Childhood Music Education, 30 pages, 0 pages
of appendices

Autumn 2016

ABSTRACT

An interest in teaching of piano to the mildly disabled was the impetus for writing this study. The figure note method was chosen as the teaching method, as it also interested the writer. This study describes the method, whereby the mildly disabled adult learner also learned the traditional note system. The process was examined from both the teacher's and the student's point of view. The study was carried out using a case study and qualitative study method. Study material consisted of piano lesson notes and as well as recorded conversations. There appeared problems related to cognitive function, and these caused difficult obstacles, an important one being the lack of ability in absorbing new knowledge. The importance of repetition was highlighted, and this enabled student progress. Results showed that in the learning of reading traditional notation, a combination of using shape-notes and traditional notation supported the learning of mildly disabled adult students.

Key words: disability, figure note method, music playing, notation, piano, teaching

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	1
2	KUVIONUOTTIMENETELMÄ	2
2.1	Nuottikuva	2
2.2	Oktaavialat, sävelet ja aika-arvot	4
2.3	Säestyssointujen soitto	6
2.4	Muoto	7
3	KUVIONUOTIT KÄYTÄNNÖSSÄ	8
3.1	Kuvionuotit	9
3.1.1	Kuvionuotit nuottiviivastolla	9
3.2	Värinuotit	10
3.3	Perinteinen nuottikuva	11
4	OPPIMISPROSESSIN TOIMIJAT	12
4.1	Oppilas ja kuvionuotit	12
4.2	Opettaja ja kuvionuotit	14
4.3	Lievästi kehitysvammaisen oppilaan opettaminen	14
4.3.1	Oppiminen ja motivaatio	16
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	18
5.1	Tapaustutkimus	18
6	TULOKSET	19
6.1	Vaihe II - Värinuotit	19
6.2	Vaihe III – Perinteinen nuottikuva	20
6.3	Muita havaintoja	21
7	POHDINTA	22
	LÄHTEET	24

1 JOHDANTO

Opinnäytetyössä kuvataan lievästi kehitysvammaisen aikuisoppilaan pianonsoiton oppimista kuvionuoteista. Tavoitteena oppilaalla on kuvionuottien lisäksi perinteisestä nuottikuvasta soittamaan oppiminen.

Teoriaosassa keskitytään kuvionuottimenetelmän perusteisiin. Tutkimuksessa ei käydä läpi perinteisen nuottikirjoituksen ja pianonsoiton teoriaa.

Tutkimusosassa tutkitaan kuvionuottimenetelmää sekä opettajan että oppilaan näkökulmasta. Oppilaan osalta työssä tutkitaan prosessia, jossa siirrytään kuvionuottien käytöstä perinteiseen nuottikirjoitukseen.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä pedagogisia menetelmiä erityisoppilaan musiikin opetuksessa tulee ottaa huomioon?
2. Tukeeko oppimisprosessia kuvionuottimenetelmän ja perinteisen nuottikuvan käyttäminen rinnakkain?

Opinnäytetyön aiheeksi valikoitui kuvionuottimenetelmä, johon tutustuin opintojeni aikana Lahden ammattikorkeakoulussa. Kuvionuottimenetelmä tuntui yksinkertaiselta metodilta. Aiheen valintaan vaikutti myös aikaisempi työkokemukseni kehitysvammaisten nuorten ja aikuisten parissa.

Oppilaan oppimisprosessi kesti lukuvuoden 2015- 2016, jolloin opinnäytetyön aineisto kerättiin. Tutkimusaineistona käytin pianotunneilla äänitettyjä keskusteluja oppilaan kanssa, nuottikirjoihin tehtyjä oppilaan omia merkintöjä sekä läksyvihon muistiinpanoja. Opinnäytetyössäni käyttämiini kuviin (3-7 ja 10) olen kysynyt luvan henkilökohtaisesti Kaarlo Uusitalolta, kuvionuottien kehittäjältä.

2 KUVIONUOTTIMENETELMÄ

Kuvionuottimenetelmän on kehittänyt musiikkiterapeutti Kaarlo Uusitalo. Menetelmä kehitettiin Uusitalon kehitysvammaisten oppilaiden tarpeisiin, koska sopivia vaihtoehtoisia nuotinnustapoja ei ollut saatavilla.

Kehitysvammaisille oppilaille perinteisten nuottien oppiminen voi olla hankalaa (Resonaari 2016). Kuvionuottimenetelmän tavoite oli se että erityisoppijoillakin olisi yhtäläiset mahdollisuudet lukea nuotteja ja oppia musiikillisia rakenteita kuin kenellä tahansa muullakin oppijalla (Kaikkonen 2005, 77). Samalla kuvionuotit kehitettiin sellaisiksi, etteivät ne ole ristiriidassa perinteisen nuotinkirjoituksen kanssa. Toisin sanoen kuvionuotteihin on sisällytetty täysin sama informaatio kuin perinteisessä nuotikirjoituksessa (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 5.) Ajatuksena on kuitenkin se että lähes kaikki pääsevät soittamaan ja nauttimaan musiikkikokemuksesta vaaditaan vain kahden samanlaisen kuvion yhdistämistä toisiinsa jolloin kuvionuoteilla soittaminen on mahdollista. (Kaikkonen 2005, 29.) Kuvionuottien käyttö on yleistynyt ja niitä käytetään monipuolisesti eri instrumenttien opetuksessa, eikä niiden käyttö rajoitu enää vain terapeuttiseen tarkoitukseen. Miten ne sitten eroavat perinteisten nuottien soittamisesta?

2.1 Nuottikuva

Soitettavat sävelet merkitään nuottikuvaan erilaisin värein ja kuvioin. Värit kertovat soitettavan sävelen nimen (esimerkiksi C-sävel on väriltään punainen) ja kuviot indigoivat soitettavan sävelen korkeutta pianon koskettimistolla. Kuvioita on neljä erilaista: vinoristi, neliö, ympyrä ja kolmio. (Kaikkonen & Uusitalo 1999, 4). Kuvionuottitarrat kiinnitetään soittimeen (tässä tapauksessa pianoon). Kun kuvionuotissa näkyvä värillinen kuvio etsitään pianonkoskettimistolta soitto voi alkaa. (Kaikkonen & Uusitalo 2015, 4.)

KUVA 1. Kuviot oktaavialojen merkintään.

(Resonaari 2016)

Kuvionuotit selkeyttävät musiikillisten kokonaisuuksien ja rakenteiden hahmottamista. Kuvionuoteilla ja perinteisillä nuoteilla voidaan merkitä oktaavialat, sävelkorkeudet, aika-arvot ja ylennykset sekä alennukset sekä sointumerkinnot. Pääajatus on se, että kirjoitettu kappale saadaan taltioitua ja se voidaan soittaa joskus uudelleen – samalla tavalla.

(Kaikkonen 2005, 27)

Kuvionuotit merkitään nuottikuvaan peräkkäin samalle tasolle.

Perinteisessä nuottikuvassa nuotit ovat viivastolla ja sijoittuvat tästä syystä eri korkeuksille. Tutkimuksien mukaan samalla korkeudella sijaitsevia nuotteja on kuitenkin helpompi seurata ja lukea. (Kaikkonen 2005, 33.)

Kuvionuottien avulla soittaminen onnistuu lähes saman tien. Positiivinen palaute ja onnistumisen kokemukset ruokkivat motivaatiota soittaa ja kannustavat oppimaan lisää.

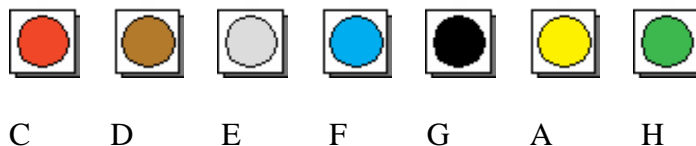
”Tällä nuottien merkintätavalla voidaan nähdä muun muassa hahmottamiseen, peräkkäisyyden ymmärtämiseen ja keskittymiskykyyn liittyviä positiivisia vaikutuksia” (Kaikkonen 2005, 56).

Kuvionuotteihin merkitään yläpuolelle melodia ja alapuolelle sointumerkit. Laulun sanat kirjoitetaan näiden kahden rivin väliin. Kyseinen ulkoasu helpottaa uuden tiedon lukemista ja sisäistämistä. Nuottikuvasta on niin sanotusti ”riisuttu kaikki ylimääräinen informaatio, joka ei liity itse soittamiseen. (Kaikkonen 2005, 31.) Uusitalo kirjoittaa kirjassa *Soita mitä näet*: ”Kuvionuottien muotojen tulee olla tunnemaailmaltaan merkityksettömiä ja värein sellaisia, että mahdollisimman moni tunnistaa ne ja voi jopa tietää tai oppia niiden nimet” (Uusitalo 2005, 72). Esimerkiksi tahtilajin osoitus on jätetty nuottikuvasta pois. Perusteluna on, että tahtilajin merkitseminen luetaan abstraktiksi käsitteeksi, joka nähdään

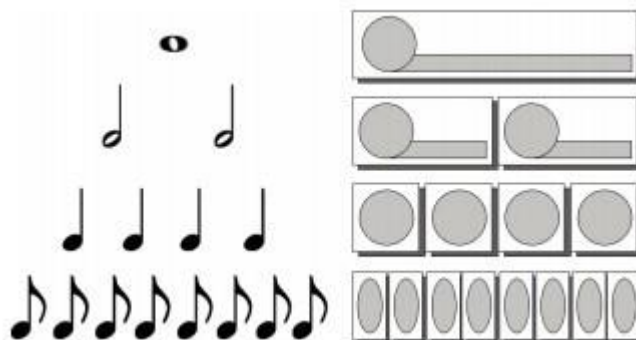
vaikeasti ymmärrettävänä. (Kaikkonen 2005, 36.) Sävelten kesto ilmaistaan nuottikuvassa nuotin pituutena ja tällöin pituus on nähtävänä konkreettisesti. Kertausmerkit on samaan tapaan jätetty merkkäämättä. Soiton kertaaminen ilmaistaan sanallisesti, esimerkiksi ”kertaa rivin alusta” tai ”kertaa kappaleen alusta”. (Kaikkonen 2005, 39.)

2.2 Oktaavialat, sävelet ja aika-arvot

Eri muodoilla (vinoristi, neliö, ympyrä ja kolmio) erotetaan oktaavialat toisistaan. Vinoristi kuvaa suurta, neliö pientä, ympyrä ensimmäistä ja kolmio toista oktaavialaa. Kuvion muoto kertoo soittopaikan koskettimistolla. Oktaavialamerkinnän lisäksi jokainen yksittäinen sävel on merkattu värillä. Sävelten kestot eli aika-arvot näkyvät kuvionuoteissa konkreettisesti nuotin pituutena. Nuotin perään liitetty palkki kertoo, kuinka pitkäkestoisesta äänestä on kyse. ”Normaaliopetuksessa tämä asettaakin pedagogille haasteen: miten kuvionuoteista siirrytään perinteisen nuottikuvan mukaiseen merkintätapaan ja aletaan selkeästi myös nuottikuvan perusteella hahmottaa korkea-matala käsiteparin muutoksia”? (Kaikkonen 2005, 32- 34.)

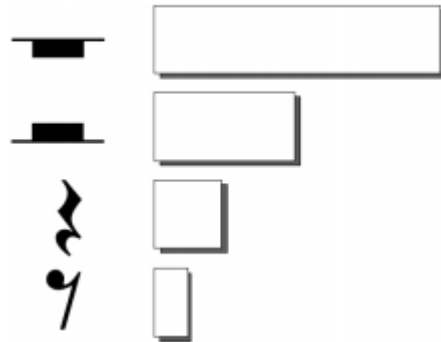
KUVA 2. Sävelten väritunnisteet. Ympyrä viittaa 1.oktaavialaan. (Resonaari)

KUVA 3. Aika-arvot merkitseminen perinteisellä nuottikirjoituksella (vasemmalla) ja kuvionuottimenetelmällä (oikealla).

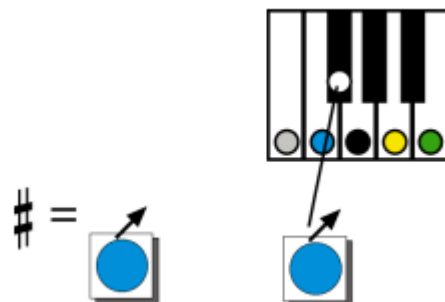
Jokaisella nuotilla on oma merkintätapansa, niin on myös tauoilla kuvionuottimenetelmässä.

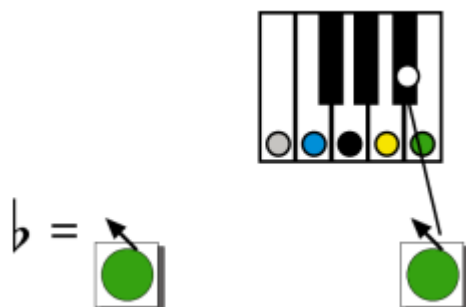
KUVA 4. Taukojen merkitseminen perinteisellä nuottikirjoituksella sekä kuvionuottimenetelmän merkein.

2.3 Ylennykset ja alennukset

Kappaleissa käytetään poikkeussäveliä, jotka merkitään nuolien avulla perusnuottiin. Ylennykset merkitään nuolella, joka osoittaa yläoikealle. Esimerkkinä seuraavan lainen tilanne: Soitettava sävel on keltainen ympyrä (a-sävel), johon on lisätty yläoikealle osoittava nuoli. Tämä tarkoittaa sitä, että soiva sävel on silloin ais. Nuoli siirtää soittopaikkaa yhdellä koskettimella eteenpäin. Alennus löytyy samalla periaatteella koskettimistolta. Poikkeuksena on, että nuoli osoittaa alennusmerkin kanssa alaviistoon. Pääajatuksena on, että soittaja löytää oikean soittokohdan koskettimistolta ja reagoi lisämerkintöihin. Nämä poikkeussävelet luetaan lisäinformaatioksi, sillä poikkeussävelen löytämiseksi tarvitaan monimutkaisempaa tiedon prosessointia. (Kaikkonen 2005, 34- 35.)

KUVA 5. Ylennysmerkin määritelmä kuvionuoteilla ja sijainti pianonkoskettimistolla.

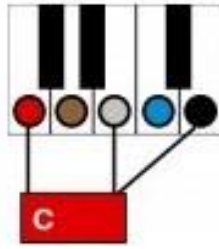

KUVA 6. Alennusmerkin määritelmä kuvionuoteilla ja sijainti pianonkoskettimistolla.

2.3 Säestyssointujen soitto

Vasemman käden säestyssoinnut merkitään laatikkoihin ja värit valikoituvat soinnun mukaan. Laatikossa lukee myös reaalisoitumerkki. Kolmisoinnun soittopaikan etsiminen koskettimistolta noudattaa tietynlaista logiikkaa. ”Soita väri”. Tämä tarkoittaa sitä, että etsit vasemmalla kädellä nuotissa (alarivi) näkyvän värillisen kuvion ja soitat samalla kuviolla merkityn pianonkoskettimen. Kun yhden äänen säestys tuntuu varmalta, siirrytään seuraavaan vaiheeseen. Säestystä täydennetään toisella äänellä. Sointuun lisä-ääni löytyy siten, että jätetään yksi pianonkosketin väliin ja soitetaan siitä seuraava ääni. Viimeinen vaihe on nimeltään ”Soita väri ja naapurit”. Näin ollen sointuun lisätään samalla tekniikalla yksi ääni lisää – ei viereinen kosketin vaan siitä seuraava. (Drakemusicscotland)

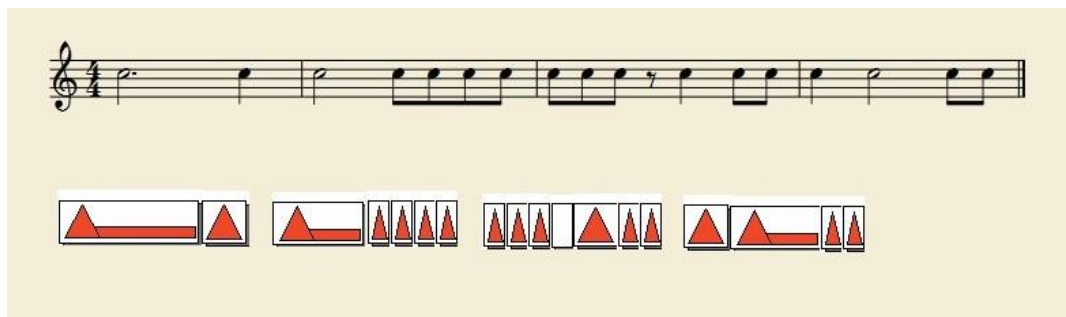
Sointujen soittaminen onnistuu, vaikka soittajalla ei olisi kykyä ymmärtää reaalisoitujen merkintätapaa ja kirjainten merkitystä (Kaikkonen 2005, 38). Laulumelodiaa säestetään usein vasemman käden säestyssoinnuilla. Soinnut kirjoitetaan sointulaatikkoihin. %-merkki kuvaa sitä, että sama sointu soitetaan uudelleen. (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 12.) Vasen käsi täydentää soinnuilla oikean käden laulumelodian soittamista.

KUVA 7. Kolmisoinnun merkitseminen ja soinnun sijainti pianonkoskettimistolla.

2.4 Muoto

Visuaalinen nuottikuvan muoto eroaa perinteisestä nuottikuvasta. Tahtien sisällä vaihteleva nuottikuljetus määrittää tahdin leveyden. Tämä johtuu esimerkiksi aika-arvoltaan lyhyiden nuottien itsenäisestä merkitsemisestä.

KUVA 8. Nuottikuvan visuaalinen muoto perinteillä nuottikuvalla, ja kuvionuotein merkittynä

Tahtien saman kokoisuus auttaa hahmottamaan tahtien yhtä pitkän keston. Soitettavat rivit ovat samanpituisia keskenään. Tahtilajin muutos huomataan siitä, että tahtien leveys on lyhyempi tai pidempi. Kappaleen rakenne voidaan ilmaista sanallisesti, esimerkiksi alkusoitto, säkeistö tai kertosäe. Tämän lisäksi osat voidaan jakaa myös kirjainmerkinnöillä, esimerkiksi A- ja B-rakenne. Kohotahti merkitään ensimmäisen nuottirivin alkuun, jolloin ensimmäinen rivi on muita leveämpi ja viimeinen soittorivi muita kapeampi. Käsitys kappaleen visuaalisesta kokonaisuudesta ja rakenteesta on tällä tavoin helpompi hahmottaa. (Kaikkonen, M. 2005, 39).

3 KUVIONUOTIT KÄYTÄNNÖSSÄ

Markku Kaikkosen ja Kaarlo Uusitalon luomissa opetuskirjoissa on lueteltu asioita, jotka opettajan kannattaa lukea läpi ja hyödyntää opetuksessa. Mainitsen muutaman asian. Nuottikuvan soittokohdan näyttämistä kynällä suositellaan samalla kun oppilas soittaa kappaletta. Soittamisen lisäksi suositellaan laulamaan kappaleen laulumelodiaa täydentämään oppilaan soittamista. Näin soittamisesta tulee yhteismusisointia. Tärkeää uuden asian oppimisessa on, että oppilaalla on aikaa käsitellä vastaanottamaansa informaatiota. Jotta soitettava kappale olisi helpompi jäsentää ja oppia, voidaan se jakaa lyhyempiin soitto-osuuksiin. Lyhyet, erikseen harjoitellut osat yhdistetään sitten toisiinsa kappaleen valmistuessa yhdeksi kokonaisuudeksi. (Kaikkonen & Uusitalo 2015, 13.)

Jokaisella on mahdollisuus löytää musiikista taso, jossa musiikin jäsentäminen ja hahmottaminen tapahtuu. Tämä on keino hallinnan kokemiseen. Ihmisillä on luontainen taipumus pyrkiä eteenpäin ja havainnoida ympäröivää maailmaa. (Uusitalo 2005, 68.) Kuvionuoteista soittamisessa on kyse motorisista suorituksista, koordinaatiosta, tahdonalaisuudesta ja tarkkaavaisuudesta enemmän kuin itse musikaalisuudesta. Motorinen suoritus ja koordinaatio korostuvat kuvionuoteista soitettaessa. Soittaminen on tahdonalaista ja tarkkaavaista toimintaa ja siinä tarvitaan yksinkertaista luokittelun taitoa (samanlainen-erilainen; väri ja muoto). Yksi tärkeä soiton kriteeri on asioiden peräkkäinen sekä samanaikainen hallinta. Nämä edellä mainitut ovat perusneuropsykologisia tekijöitä, jotka vaikuttavat kognitioiden rakentumisessa. ”Kuvionuoteilla voi siis sanoa olevan neurokognitiivista pohjaa.” (Äystö 2005, 125.)

”Musiikki voidaan nähdä tehtäväkenttänä, jossa jokaiselle on oma reitti, jota kulkea ja samalla rakentaa oman pienoismaailmansa rakenteellista mallia” (Uusitalo 2005, 69).

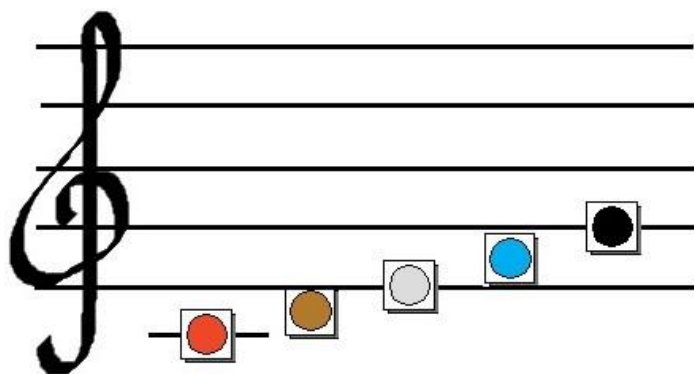
3.1 Kuvionuotit

Kuvionuottien etu on siinä, että lähes jokainen voi soittaa musiikkia niitä apuna käyttäen. Kahden samanlaisen symbolin yhdistäminen toisiinsa mahdollistaa kuvionuoteilla soittamisen. (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 5.) Mitä hyötyä kuvionuoteista soittamisessa sitten on? Uusitalo huomasi toimiessaan kehitysvammaisten parissa että musiikilla on paljon hyödyllisiä vaikutuksia. Vikman (2001) toteaa, että kuvionuottien avulla toimintaan eli soittamiseen ollaan luomassa järjestystä ja aikaansaadaan hallinnan kokemus (Vikman 2001, 100). Myös omatoiminen ja itsenäinen harjoittelu on mahdollista kuvionuotteja käyttämällä. Nuotit ovat visuaalisia ja niiden sisältämä informaatio pelkistettyä, joka selkeyttää musiikin että auditiivisen rakenteen hahmottamista. (Kaikkonen 2005, 77).

Mielestäni onnistumisen kokemuksilla, itseluottamuksen sekä itsetunnon kasvamisella on suuri merkitys kuvionuoteista soitettaessa. Kuvionuoteista soittaessaan oppilas on itse tietoinen milloin kappale alkaa, missä kohtaa kappaletta edetään ja mitä soitetaan milloinkin ja koska kappale loppuu.

3.1.1 Kuvionuotit nuottiviivastolla

Tutuksi tulleet kuvionuotit on mahdollista siirtää perinteiseen nuottikuvaan viivastolle. Kuviot sekä niiden värit pysyvät samoina. Nuottiviivastolle siirryttäessä nuotit sijoitetaan eri korkeuksille. Nuotit ovat kuvionuoteissa olleet samalla tasolla peräkkäin (Kaikkonen 2005, 33) mutta tässä välivaiheessa soittopaikat vaihtelevat sävelkorkeuden mukaan viivastolla. Nuotin lukemiseen tarvitaan siis syvempää tiedon käsittelyä.

KUVA 9. Kuvionuotit viivastolla.

3.2 Värikuotit

Värikuottivaihe on kolmas askel kohti perinteistä nuottikuvaa, mikäli niiden soittaminen tuntuu tarkoituksenmukaiselta. Värikuotit vastaavat ulkoasultaan perinteistä nuottikuvaa. Lisäyksenä soitettaviin säveliin merkitään kuvionuoteista tutut värit. Nuotit sekä niiden aika-arvot ovat perinteisen nuottikuvan mukaisia. Värit ja oktaavialaa kuvaavat kuviot on poistettu nuottikuvasta. Toisin sanoen uutena asiana oppilaalle tulevat nuottikuvan aika-arvot ja eri oktaavialojen sijainti viivastolla. (Kaikkonen 2005,45.)

Fu - ra - ha le - o. Fu - ra - ha le - o. Fu -
ra - ha le - o, wo - te tu fu - ra - hi.

KUVA 10. Värikuotit nuottiviivastolla.

3.3 Perinteinen nuottikuva

Kuvionuottimenetelmän avulla voidaan helpottaa tavallisten nuottien oppimista. Siirtyminen tapahtuu asteittain ja koostuu käytännöllisestä tiedosta. Siirtymä ei tapahdu liian jyrkästi, vaan oppimisprosessissa on selvä yhteys käytännön soittamiseen ja siihen vaadittaviin taitoihin, joita tarvitaan abstraktin nuottikirjoituksen ymmärtämiseen. (Vikman 2001, 124.) Kuvionuottimenetelmää käyttämällä voidaan myös ottaa huomioon oppilaiden erilaisia tapoja käsitellä tietoa.

Kolmen edellämainitun vaiheen jälkeen on mahdollista siirtyä perinteisen nuottikuvan lukemiseen ja siitä soittamiseen. Oleellisia asioita perinteisestä nuottikuvasta ovat nuottiviivasto, nuottiavaimet, nuottien nimet, aika-arvot sekä niiden sijainti viivastolla.

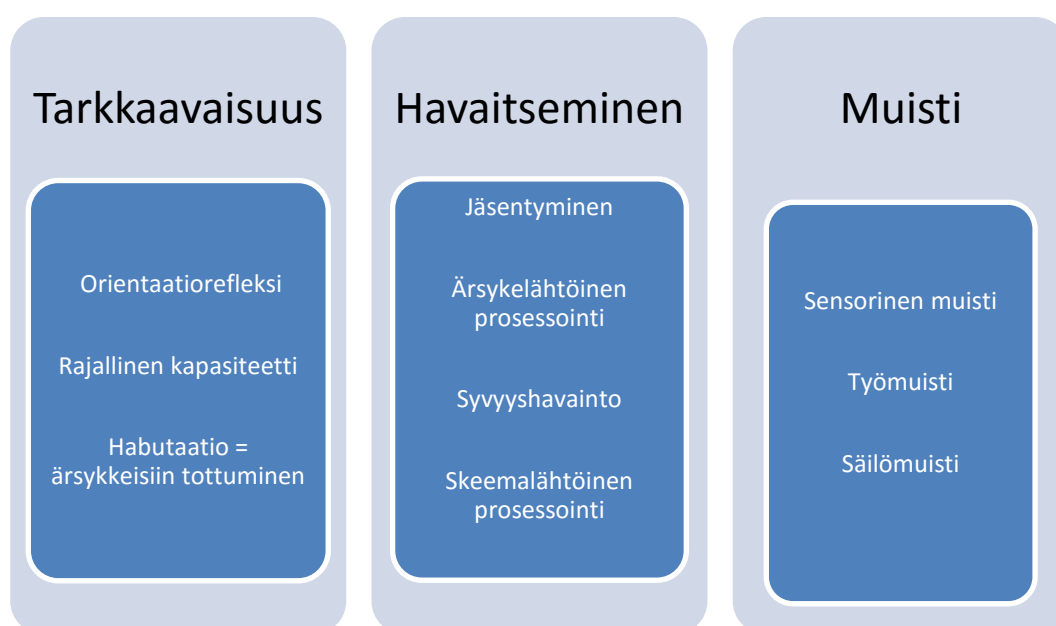

KUVA 11. Perinteinen nuottikuva. Sävelten väritunnisteet on jätetty pois skannausvaiheessa. (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 11)

Nuottiviivasto on viisirivinen. Nuotit sijoittuvat sävelkorkeuden mukaan viivastolle. Nuottiavain viivaston alussa osoittaa mikä sävelkorkeus sijaitsee milläkin nuottiviivalla ja niiden välissä. Sekä vasemman että oikean käden soitto-osuudet on merkitty omille viivastoilleen, lukuunottamatta populaarimusiikin kappaleita, joissa vasemman käden sointumerkit merkitään usein laulumelodian yläpuolelle. Nuottiviivaston alkuun merkitään myös kappaleen tahtilaji.

4 OPPIMISPROSESSIN TOIMIJAT

Oppimisprosessiin osallistuivat tässä tutkimuksessa opettaja ja lievästi kehitysvammaisen oppilas. Kehitysvamman vaikutusalueet näkyivät hienomotorisissa sekä kognitiivisissa toiminnoissa. Hienomotorisilla toiminnoilla tarkoitetaan liikkeen sujuvuutta sekä käsien tarkkaa toimintaa, kuten sormien itsenäistä liikuttamista. Kognitiivisiin perustoimintoihin kuuluvat tarkkaavaisuus, havaitseminen sekä muisti. Korkeammanasteisiin kognitiivisiin toimintoihin kuuluvat puolestaan kieli, suunnittelu, ongelmanratkaisu sekä ajattelevuus. (Abi Psykologia 2009, 64-65.)

KUVA 12. Kognitiiviset perustoiminnot. (Abi Psykologia 2009,64- 65)

4.1 Oppilas ja kuvionuotit

Oppilaalla on aikaisempaa kokemusta kuvionuottimenetelmän käytöstä musiikin parissa. Musiikki harrastuksena on mahdollistanut erilaisten soitinten kokeilun ja piano valikoituikin pian omaksi soittimeksi. Prosessi kuvionuoteista kohti perinteistä nuottikirjoitusta alkoi tavoitekeskustelusta oppilaan kanssa. Oppilas kertoi halukkuutensa perinteisen nuottikuvan opetteluun. Nuottikuvan tai minkä tahansa informaation lukeminen edellyttää havaitsemista kuin asioiden tunnistamista. Oppilaan kohdalla havaitseminen ja tunnistaminen ovat keskittyneet väreihin ja muotoihin.

Daniel Kahneman (2016) kirjoittaa teoksessaan ”Ajattelu, nopeasti ja hitaasti”, ajattelun jakautuvan kahteen osaan. Nopean ajattelun taso on intuitioon perustuva, ja toimii automaattisesti tai vähäisellä panostuksella. Vastaanotetun tiedon pohjana toimii nopea ajattelu ja sen välittämät tunteet ja vaikutelmat. Tämä intuitiivinen taso on tarvittu ympäröivän maailman hahmottamiseen, esineiden tunnistamiseen ja on yhteyksissä itsesuojeluvaistoon. Vasta hitaan ajattelun tasolla tietoa jäsennetään, rakennetaan ja päätetään sen käyttötarkoituksesta. Toiminnan subjektiivinen kokeminen, päätöksenteko sekä keskittyminen kuuluvat hitaamman tason työtehtäviin. Edellä mainittujen ajattelutasojen yhteistyö optimoi suorituskyvyn. Kahneman on kuvannut kirjassa, että hitaalla ajattelun tasolla on ”viimeinen sana”. Jos nopea ajattelun taso ei pysty havaitsemaan ulkopuolista informaatiota täydellisesti, pyydetään hitaampi ajattelun taso apuun. (Kahneman 2016.) Lievästi kehitysvammaisen oppilas hyödyntää Kahnemanin kuvaamia ajattelun tasoja, mutta niiden yhteistoiminta ei aina ole saumatonta. Päätöksenteko saattaa tapahtua hätäisesti ja epäröiden. Vastaus muodostuu nopean ajattelun tasolla, jolloin se ei ole aina tarkoituksenmukainen, eikä oppilas pääse etenemään oppimisprosessissa.

Uuden tiedon siirtämiseen käytetään sensorista muistia. Sensorinen muisti tarvitaan lyhytaikaisen aistitiedon varastoimiseen. Tieto vastaanotetusta aistitiedosta pysyy muistissa tulkintaan tarvittavan ajan. (Opintoverkko 2016.) Työmuisti ja säilömuisti toimivat yhteistyössä. Muistettavaa tietoa muokataan, jäsennetään ja verrataan aikaisempiin tietoihin työmuistissa. Työmuistia on mahdotonta kuormittaa suurella tietomäärällä, sillä se pystyy muistamaan vain rajallisia määriä kerrallaan. Säilömuisti varastoi tietoa, jota ei tässä hetkessä tarvita, mutta jota tarvitaan nykyhetken ymmärtämiseen. (Abi Psykologia 2009, 69.) Tiedon siirtäminen näiden muistin osa-alueiden kesken on osittain hidastunut oppilaan kohdalla. Kertaus ja asioiden yksinkertaistaminen auttaa selviämään oppimisvaikeuksien aiheuttamista haasteista.

4.2 Opettaja ja kuvionuotit

Kuten aiemmin mainitsin, tutkimusaiheen valintaan vaikutti aikaisempi työkokemukseni kehitysvammaisten nuorten ja aikuisten parissa. Kun sitten tutustuin kuvionuottimenetelmään opinnoissani Lahden ammattikorkeakoulussa, menetelmän yksinkertaisuus kiinnosti minua alusta lähtien. Koulussa pääsimme ohjaamaan ja kokeilemaan kuvionuoteista soittamista. Huomasin, että opetustilanteessa pitää huomioida oppilaan toiminnan lisäksi paljon muutakin informaatiota itse opetustilanteesta. Metodi haastoi minut pohtimaan, miten se muokkautuu kunkin yksilön tarpeisiin. Sen lisäksi jouduin miettimään mitkä ovat opettajana omat vahvat alueeni ja toisaalta mitkä kaipaavat lisää harjoitusta kun opetan tuolla metodilla. Käytin kuvionuottimenetelmää ensimmäisen kerran tutkimuksessa olleen oppilaan kanssa. Kuvionuottimenetelmän löytäminen ja sen tutkiminen ovat osa ammatillista kehittymistäni.

4.3 Lievästi kehitysvammaisen oppilaan opettaminen

Tietoisuus siitä, mitä ollaan tekemässä ja mihin pyritään vaikuttamaan, on olennainen asia opettajan työssä. Toiminnan suunnittelussa opettaja asettaa tavoitteet oppilaan oppimispotentiaaliin pohjautuen. Aikataulu on sidoksissa oppilaan yksilölliseen tiedon sisäistämiseen ja sitä kautta uuden tiedon oppimiseen. Ennaltamäärätty aikataulu voi myös muuttua opetuksen aikana. Opeteltavat asiat vievät keskimääräistä pidempään oppilaalla, jolla ilmenee oppimisvaikeuksia.

Samalla tavalla kuin itse kuvionuotit on pelkistetty ja riisuttu ylimääräisestä informaatiosta, kannattaa mielestäni tunteja suunnitellessa kiinnittää huomiota siihen, ettei valitse liikaa materiaalia oppitunnille. Näin rajatumman opetusmateriaalin kertaamiselle ja uusien asioiden opettamiselle jää riittävästi aikaa. Kertaamisen merkitystä ei voi olla korostamatta. Kertaamisen avulla oppilaan hienomotorinen käsien sekä sormien liike vahvistuu ja sormet tottuvat toistuvaan liikerataan. Lihasmuistin lisäksi näköaistilla on kertauksessa ja kappaleen opettelussa

merkittävä rooli. Toiston avulla soitettavan kappaleen kuvionuotit ja niiden värit jäävät näkömuistiin ja oppilas pystyy muistamaan pieniä osuuksia ulkoa. Koko kappaleen ulkoasoittaminen on mahdollista myöhemmässä vaiheessa. Kehitysvammaisilla oppijoilla on samanlaiset edellytykset oppia uusia asioita kuin muillakin. Oppimisprosessi etenee periaatteessa samalla tavalla, oli kyseessä minkälainen oppija tahansa.

”Kyl se nuottikuva auttaa mut nää alajutut (vasemman käden soinnut) meni taas haparoinniksi”. (Oppilas 2016)

Kehitysvammaisuudessa on eri asteita ja muotoja. Vamman suuruus ja luonne vaikuttaa ihmisen kykyyn ymmärtää asioita ja tapahtumia ja fyysiset kehitysvammat vaikuttavat myös muihin toimintoihin. Keskityn kuvaamaan oman oppilaani erityisyyttä ja sitä, mitkä asiat ovat oleellisia, jotta oppiminen ja eteneminen ovat mahdollisia. Oppilaallani on lievä älyllinen kehitysvamma ja se vaikuttaa oppilaani oppimisprosessiin. Arkielämässä hän on hyvin omatoiminen ja pystyy huolehtimaan omista asioistaan.

Opetusprosessin alussa oppilaan kehitysvamman laatuun ja kartoittamiseen menee oma aikansa. Kokeilun kautta selviää, mikä on oppilaan toimintakyky ja kehitystaso. Oppimisvaikeudet eivät ole este oppilaalle. Niiden kanssa pystytään elämään ja toimimaan. Kehitystason ja toimintakyvyn kartoittamisen jälkeen voidaan toiminta, tavoitteet ja opetusmateriaali yksilöidä oppilaalle mielekkääksi ja tarpeeksi haastavaksi.

Molempien osapuolien, sekä opettajan että oppilaan aito läsnäolo luovat soittotunnille positiivisen vuorovaikutustilanteen. Tehtävänannon ja muun opastuksen jälkeen on tärkeää antaa tiedon prosessoinnille aikaa. Tärkeä työväline erityisoppijan kanssa ovat riittävän yksinkertaiset ohjeet ja sanavalinnat. Opettajan rooliin kuuluu ohjeiden antaminen ja tuntisuunnitelmien tekeminen. Jotta opiskelu pysyy mielenkiintoisena voi oppilaalta kysyä ehdotuksia soittokappaleiksi tai jutella muista soittotuntiin liittyvistä asioista. Kaikkonen (2007, 78) korostaa yksilöllisen suorituskyvyn analyysin tärkeyttä musiikinopetuksessa.

4.3.1 Oppiminen ja motivaatio

Oppimiseen vaikuttavat ympäristön antamat mahdollisuudet sekä henkilön kyvyt vastaanottaa tietoa ja käsitellä sitä. Tästä syystä jokainen ihminen on ainutlaatuinen yksilö oman elämäkokemuksensa ja opittujen taitojensa myötä. Oppiminen tapahtuu tiedon hankinnan ja sen käsittelyn välityksellä. Informaation välittymisen edellytyksenä on ärsykkeiden vastaanottaminen ulkopuolelta aistien avulla. Ihminen työstää saamiaan havaintoja ja muokkaa ne tiedollisiksi ja taidollisiksi valmiuksiksi. Oppimisprosessiin vaikuttaa ihmisen tausta; miten hän on oppinut oppimaan, mikä on hänen tapansa oppia, mitä jo opittuja tietoja ja taitoja hänellä jo on. Aikaisemmat taidot ovat pohja uuden oppimiselle. Itse oppimiskokemus vaikuttaa siihen, miten ihminen oppii luottamaan omaan oppimiseensa. (Ikonen 1994, 17)

Onnistumisen kokemukset rakentavat itsetuntoa ja motivoivat soittamiseen ja harjoitteluun. Sen lisäksi soittajan suhde musiikkiin rakentuu myönteiseksi. Kuvionuotit avaavat erityisryhmiin kuuluville ihmisille mahdollisuuden osallistua systemaattiseen ja tavoitteelliseen soitonopiskeluun. (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 59) Oppilaani saapuu ajoissa paikalle ennen soittotunnin alkua tarvittavat läksykirjat mukanaan. Soittotuntien aikana on havaittavissa hieman jännitystä, sillä oppilaani toivoo, että läksykappaleet onnistuisivat yhtä hyvin kuin kotona soittaessa. Jännityksen aiheuttama soitonopeus vaikuttaa siihen, että soittaminen saattaa katketa tai koskettimistolta valikoituu väärä ääni soitettavaksi. Kun kappaleen tempo lasketaan hitaammaksi, jää oppilaalle enemmän aikaa tutkia nuottikuvaa ja tulevia soitettavia ääniä.

Ikonen toteaa kirjassaan (1994, 53), että mallioppimisessa lähestytään oppimista kahdenkeskeisessä tilanteessa oppilaan ja opettajan välillä. Opetus etenee oppilaan tahdissa ja antaa hänelle välitöntä korjaavaa palautetta ja käsittelee hänen erityisvaikeuksiaan. Opetus on dynaamista ja mukautuu oppilaan etenemiseen ja edistystasoon. Kun opettaja on hyvin perillä oppilaan ominaisuuksista, voidaan käyttää sellaista vahvistamista, joka sopii parhaiten kyseiselle oppilaalle.

Oppimistyyli on keino, joka mahdollistaa tiedonhankinnan ja sen käsittelemisen. Jokaiselle muotoutuu oma tapa, jonka kautta oppiminen on helpompaa ja mieluisaa. Oppimiskokemukset vahvistavat ja vaikuttavat oppimistyyliimme. Oppiminen voi painottua esimerkiksi auditiiviselle, visuaaliselle tai kinesteettiselle alueelle. Auditiivisen oppijan vahva työväline on kuuloaisti, visuaalinen puolestaan tukeutuu näköaistin välittämään informaatioon ja kinesteettinen ihminen havainnoi ja oppii helpoiten tuntoaistin kautta. (Ikonen 1994, 31) Psykologiset tekijät vaikuttavat siihen, kumpi aivopuolisko on hallitseva osapuoli. (Ikonen 2000, 68–70.). Jotta tarkkaavaisuus säilyy, vaatii oppimistilanne vireyttä ja valppautta. Tämä liittyy läheisesti muihin psykologisiin muuttujiin, kuten motivaatioon ja tunteisiin. Opitun asian mieleenpainautuminen riippuu siitä, miten ihminen keskittyy oppimistilanteessa. (Ikonen 1994, 31) Oppiminen tapahtuu soittamisen kautta, soittaja ikään kuin ”liukuu” perinteiseen nuottikuvaan, vaikka hahmottamisessa ja abstraktissa tiedonkäsittelyssä olisikin puutteita. Oppimistyylistä voidaan sanoa, että se on yksilön tyypillinen tapa toimia ja ajatella. Ne koostuvat olosuhteista sekä emotionaalisista, sosiologisista, fyysisistä ja psykologisista tekijöistä. (Kaikkonen & Uusitalo 2005, 45)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Tapasin oppilaan viikottain yksityisessä musiikkikoulussa oppitunnilla, oppitunnin pituus oli 45 minuuttia. Soittotunteja oli 36 kertaa kuluneena lukuvuotena. Aineisto koostui tuntien aikana kirjatusta vihkomuistiinpanoista, äänitallenteista sekä käymistämme keskusteluista oppilaan kanssa. Teoreettinen aineisto on kerätty oppimista sekä kuvionuotteja käsittelevistä lähdekirjoista. Tutkimus on luonteeltaan kvalitatiivinen ja se täyttää myös tapaustutkimuksen kriteerit. Lähtökohtana kvalitatiivisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 1997, 152).

5.1 Tapaustutkimus

Kirjoittamisprosessilla on merkityksellinen rooli laadullisessa tutkimuksessa (Hirsjärvi ym. 1997, 253). Tutkimuksessa tutkittavat tapaukset ovat ainutkertaisia ja niitä tarkastellaan omassa erityisessä ympäristössään. Läheinen vuorovaikutus ja luottamuksen säilyttäminen ovat tapaustutkimuksen piirteitä. Tulokset analysoidaan ja niitä pyritään ymmärtämään syvällisesti tapauksen erityisessä kontekstissa. Case- eli tapaustutkimus voi tuottaa hypoteeseja ja tutkimusideoita jatkotutkimuksia varten. (Aaltio 2014.)

6 TULOKSET

Opinnäytetyössä on määritelty kaksi keskeistä tutkimuskysymystä. Tutkimustyössä tullaan vastaamaan alla oleviin tutkimuskysymyksiin.

1. Mitä pedagogisia menetelmiä erityisoppilaan musiikin opetuksessa tulee ottaa huomioon?
2. Tukeeko oppimisprosessia kuvionuottimenetelmän ja perinteisen nuottikuvan käyttäminen rinnakkain?

6.1 Vaihe I – Kuvionuottimenetelmän vahvistaminen

Vuoden mittaisessa projektissa vahvistettiin oppilaan taitoja kuvionuoteista soittamisessa. Prosessin alussa soitimme pianoa vain kuvionuoteista. Vahvistimme silmä-käsi-koordinaatiota ja hahmottamiskykyä. Menetelmä mahdollisti itsenäisen soittoharrastuksen toteutumisen. Menetelmän avulla pystyttiin harjoittamaan motoriikan sekä kognitiivisen alueen toimintoja. Oppilaan oppimisvaikeus näkyi nimenomaan kognitiivisissa toiminnoissa. Olikin tärkeää, että oppilas kertoi ja sanallisti omaa toimintaansa ja sitä mitä oli oppinut. Hän myös reflektoi omaa toimintaansa. Siitä on esimerkkinä tilanne, jossa oppilas kirjasi itse sormijärjestysnumerot nuotteihin eli merkitsi millä sormella soitetaan mikäkin nuotti. Koska oikean ja vasemman käden sorminumerot ovat peilikuvat toisiinsa nähden, se selvästi tuotti satunnaista hitautta soittamiseen, sillä peilikuvan hahmottaminen ei aina onnistunut ja sormien numerointi meni sekaisin. Kävimme yhdessä läpi oppilaan kirjaamat merkinnät ja hän huomasi tarkistuskierröksellä tekemänsä hankalat, soittoa hidastavat sormijärjestykset. Ajatus sormijärjestyksessä on se, että soittaminen olisi loogisempaa ja helpompaa.

6.2 Vaihe II - Värinuotit

Värinuottien opiskelu ja niistä soittaminen oli toinen etenemisvaihe prosessissa. Kuviotunnisteet oli tässä vaiheessa poistettu nuottikuvasta ja

värinuotit oli sijoiteltuna nuottiviivastolle. Tutkimme soitettavan värinuotin korkeutta nuottiviivastolla ja sitä, mistä kohtaa pianonkoskettimistoa soitettava sävel löytyy. Nuottiviivastolla oli nyt paljon informaatiota soitettavien nuottien lisäksi. Nuotin etsiminen viivastolta edellytti visuaalista tarkkaavaisuutta sekä avaruudellista hahmottamista. Väritunnisteet auttoivat oppilasta hahmottamaan soitettavat äänet.

Värinuoteilla soittaminen aloitettiin lyhyillä, kahden tahdin pituisilla soitto-osuuksilla. Tämän onnistuttua siirryttiin pidempiin soittokokonaisuuksiin. Lisäsimme värinuotteihin sormijärjestykset. Sormijärjestykset muistuttivat jo opituista asioista ja antoivat vihjeitä siitä, kuinka läheltä seuraava soitettava sävel löytyy. Lievä kehitysvammaisuus näkyi aikuisoppilaan hienomotorisissa toiminnoissa sekä tiedon vastaanottamisessa ja sen käsittelyssä. Harjoiteltavien kappaleiden rakentaminen alkoi oikean käden soitto-osuuksien tutkimisesta ja harjoittelemisesta. Seuraavaksi siirryttiin harjoittelemaan vasemman käden soitto-osuuksia. Kun molempien käsien omat osuudet oli käyty läpi, yhdistettiin ne samanaikaiseksi soitoksi.

6.3 Vaihe III – Perinteinen nuottikuva

Kappaleita, joita oppilas soitti värinuoteista, käytettiin myös kolmannessa vaiheessa. Opittuja asioita edeltävistä vaiheista olivat muun muassa tahtilaji ja sormijärjestys. Sormijärjestysnumerot muistuttivat edellisestä oppimisvaiheesta. Kappaletta ”Tukkipoika se lautallansa” on soitettu sekä värinuotein että perinteisestä nuottikuvasta. Tässä vasemman käden säestysoinnut ovat tavallisia kolmisointuja (väri ja kaksi naapurina) vaativimpia. Säestyksessä on murtosointuja ja erilaisia soinnun käännöksiä tavallisten kolmisointujen lisäksi. Soitimme kyseistä kappaletta aluksi rivi kerrallaan. Oppilas pystyi soittamaan kappaleen, vaikkei kaikki perinteisen nuottikuvan informaatio ollut selkeää hänelle. Kappaleen melodia oli tuttu jo edellisestä vaiheesta ja se tuki kolmatta vaihetta, jossa melodia on kirjoitettu viivastolle. Oppilas pystyi havaitsemaan nuotista kulkeeko kappaleen melodia ylös vai alas sekä tunnistamaan kappaleen tahtilajin.

6.4 Muita havaintoja

Oppimisprosessin aikana oppilaallani oli tapana kysyä, moneenko tässä kappaleessa lasketaan. Tällä tarkoitetaan tahtilajia ja sitä, kuinka monta iskua yhteen tahtiin mahtuu. Vaikeimmat nuottien aika-arvot harjoiteltiin omina kokonaisuuksinaan ja yhtä soittokuviota toistettiin useamman kerran. Rytmien hahmottamiseksi soitettaviin nuotteihin on mahdollista liittää joko sen hetken sormijärjestysnumero ja rytmittää se melodiaan tai käyttää virallista rytminameä, kuten esimerkiksi ti-tiri. Tämä viittaa siihen, että oppilaalla on mahdollisuus omaksua abstrakti, perinteinen nuottikirjoitus.

Oppilaani keskittyminen oli vaihtelevaa ja uuden asian, eli perinteisen nuottikuvan opettelemisen lisäksi oli tärkeää, että oppilas sai onnistumisen kokemuksia lähes välittömästi soittamisensa jälkeen tai sen aikana. Siitä syystä pidin tärkeänä ylläpitää jo opittua kuvionuottijärjestelmää. Pyrin koko prosessin ajan antamaan positiivista palautetta ja kannustamaan silloin, kun oppilas oli harjoitellut kotona. Oppilas jännitti soittotunneilla soittamista, joten onnistunut soittokerta vaati rohkeutta esittää kappale minulle. Oppimisen esteinä oli ajoittain oppilaan oman vireystilan vaihtelu ja keskittymiskyvyn puute. Viimeisen kolmen kuukauden aikana vähennettiin soittopaikan näyttämistä nuotista. Oppilas pysyi hyvin rytmisissä silloin, kun luettiin yhdessä joko sorminumeroita tai laulettiin kappaleen melodiaa laulun sanoilla.

Oppilaan heikko paineensietokyky piti ottaa huomioon kun annoin uusia läksyjä oppilaalle. Jos ohjeistus oli oppilaan mielestä liian vajavainen tai vaikeasti selitetty lähetti oppilas usein tekstiviestin ja pyysi tarkentavia ohjeita. Hyväksytyksi tuleminen on tärkeää oppilaan itsetunnolle ja oma, itsenäinen harrastaminen on rohkaissut oppilastani paljon. Oppilas-opettaja-suhde on luottamustaherättävä. Tavoitteena oli, että oppilaalla on rento olo sekä luottavainen mieli. Työmenetelmien ja –tapojen kokeilussa kannattaa olla rohkea ja vaikka oppiminen vie aikaa, on opettajan vastuulla vahvistaa jo opittuja asioita ja vähitellen tuoda uutta oppiainesta opitun rinnalle.

7 POHDINTA

Työn tarkoituksena oli selvittää, miten siirtyminen kuvionuottien käytöstä perinteiseen nuottikuvaan tapahtuu lievästi kehitysvammaisen erityisoppilaan kohdalla. Sen lisäksi arvioitiin uuden menetelmän haltuun ottamista sekä sillä opettamista. Jos tekisin vastaavanlaisen tutkimuksen uudelleen, noudattaisin kuvionuottikirjoihin merkattua neljän vaiheen etenemisportaikkoa. Tutut kuvionuotit siirtyisivät ensin nuottiviivastolle ja vasta sen jälkeen tulisivat käyttöön värinuotit ja sitten perinteiset nuotit ilman väritunnisteita.

Tutkimukseni vahvisti aiempaa tietoa siitä, että lievästi kehitysvammaisella aikuisoppilaalla on täysin samat mahdollisuudet oppimiseen kuin kenellä tahansa. Kyse on ainoastaan siitä, miten opetettava asia muotoillaan, miten opetus rakennetaan loogiseksi ja asteittain vaikeutuvien tehtävien avulla eteneväksi kokonaisuudeksi. Tutkimus osoitti kuvionuottimenetelmän olevan erinomainen pohja perinteisen nuottikuvan oppimiseen ja siitä soittamiseen. Oppilaalla oli mahdollisuus saavuttaa asettamani tavoite. Tarkka aikataavoite on mielestäni kuitenkin epäolennainen, sillä oppiminen tapahtuu yksilön oman oppimisprosessin mukaan. Erityisoppijalla voi olla tiedonkäsittelyssä puutteita mutta ne eivät ole esteenä perinteisen nuottikirjoituksen lukemiseen ja niiden avulla soittamiseen. Kuvionuotit sekä värinuotit porrastavat sisäistettävät asiat niin, ettei oppilas kuormitu liiallisesta tietomäärästä.

Koen vahvasti, että kuvionuotit ovat erinomainen lisä musiikkikasvatuksen kentällä. Kuvionuottimenetelmää kehitetään koko ajan lisää ja soittovihkoja on ilmestynyt useita. Resonaarin nettisivuilta on mahdollista ladata tiedosto, jonka avulla pystyy tekemään kuvionuotteja. Tämä tarkoittaa sitä, että materiaalia on loputtomiin, mikäli on kiinnostunut muuttamaan kappaleita perinteisestä nuottikuvasta kuvionuoteille tai luomaan uutta, omaa materiaalia.

Oppilas tiedosti olevansa osa tutkimusta ja oppimiseen kohdistuva paine vaikutti hänen toimintaansa. Vireystila ja keskittyminen vaihtelivat

oppituntien aikana. Perinteisen nuottikuvan yltäkyläinen, lähes täydellinen musiikin ylös merkitseminen hidastutti oppilaani nuotinlukuprosessia. Opetellessaan uutta nuotinkirjoitusmenetelmää, perinteistä nuotikirjoitusta, oppilas turhautui. Opetustilanteessa käydyn keskustelun seurauksena päätimme käyttää molempia menetelmiä rinnakkain. Tämä päätös oli tutkimuksen kannalta käänteentekevä. Pitkä, rauhallisesti etenevä oppimisprosessi antoi oppilaalle tilaa palata turvalliseen ja aikaisemmin opittuun metodiin. Prosessi mahdollisti myös uuden oppimisen sekä jo opittujen taitojen vahvistamisen. Yhteinen tekeminen, oppiminen ja oivaltaminen ovat opetustyön rikkaus. Tässä tutkimuksessa mukana ollut oppilas on prosessin päätyttyä halukas jatkamaan perinteisten nuotikirjoituksen opettelemista ja harjoittelemista.

Ylistys musiikille

Musiikin taika on
uusi ulottuvuus.

Siellä voit tavata
lentävän neron,
joka luo kuin tyhjästä
karnevaalin.

Joka luo
ikuisia uuden pyhyyden muotoja
mitkä huumaavat kauniit
olennot maailman
tuolle puolelle kokemaan,
ennen näkemättömän.

Tojutu 2014

LÄHTEET

Hirsjärvi,S., Remes,P. & Sajavaara,P. 1997. Tutki ja kirjoita. 10. uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerrus.

Ikonen. Oppimisvalmiudet ja opetus. Opetus 2000. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kaikkonen, M. 2005. Musiikinopetuksen ja kuntoutuksen risteyksessä. Teoksessa Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. (toim.) Ari Sainio. Soita mitä näet. Kuvionuotit opetuksessa ja terapiassa. Jyväskylä: Gummerrus, 75-114.

Kaikkonen, M. Uusitalo K. 2015. Kuvionuotit 4. Kehitysvammaliitto ry.

Kaikkonen,M. 2005. Kuvionuottimenetelmä ja muut nuottien merkitsemistavat. Teoksessa Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. (toim.) Ari Sainio. Soita mitä näet. Kuvionuotit opetuksessa ja terapiassa. Jyväskylä: Gummerrus, 27-61.

Kaikkonen, M. Uusitalo, K. 1999. Kehitysvammaliitto ry. Kuvionuotit.

Karrasch, M., Lindblom-Ylänne,S., Niemelä, R.,Päivänsalo, T-M., Tynjälä,P. 2009. Abi psykologia. Keuruu: Otava.

Uusitalo 2005. Väriä musiikkiterapiaan. Teoksessa M. Kaikkonen & K. Uusitalo. Soita mitä näet. Kuvionuotit opetuksessa ja terapiassa. Helsinki: Kehitysvammaliitto, 62–74.

Vikman K. (2001) Kuvionuottimenetelmän ulottuvuudet pianonsoiton alkuopetuksessa: Toimintatutkimus eri kohderyhmillä. Helsinki: Yliopistopaino.

Äystö, S. 2005. Kuvionuotit neurokognitiivista musiikkiterapiaa ja musiikkipedagogiikkaa luomassa. Teoksessa Kaikkonen, M. & Uusitalo, K. (toim.) Ari Sainio. Soita mitä näet. Kuvionuotit opetuksessa ja terapiassa. Jyväskylä: Gummerrus, 115-150.

Aaltio, I 2016. [viitattu 15.09.2016] Saatavissa:

<https://metodix.fi/2014/05/19/aaltio-marjosola-casetutkimus/>.

Drake Music Scotland 2016 [viitattu 15.10.2016] Saatavissa:

<http://www.drakemusicscotland.org/figurenotes/chords-2/>.

Kaarisilta 2016. [viitattu 02.09.2016] Saatavissa:

<http://www.kaarisilta.fi/01kaarisilta.html>.

Kahneman, D. 2016. Thinking fast and slow. PDF-tiedosto. [viitattu

31.10.2016] Saatavissa: https://vk.com/doc23267904_175119602_14_-17.

Opintoverkko. 2016. Sensorinen muisti eli aistimuisti. Termiselitys.[viitattu

31.10.2016] Saatavissa:

<http://www.opinto.net/web/parser.php?sec=psyk&page=kogni-005-1>.

Sibelius-Akatemia. Notaatio. Termiselitys. Sibelius-Akatemia. [viitattu

30.10.2016]. Saatavissa:

http://www2.siba.fi/historia/1900/germaaniartikkelit/notaatio_germ.html.

Uusitalo, K. 1996. KUVIONUOTIT_tee itse nuotteja Wordilla.

Kuvionuottisovellus. Helsinkimissio. [viitattu 13.10.2016]. Saatavissa:

<http://www.helsinkimissio.fi/resonaari/kuvionuotit%C2%AE>.

